

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 19.

Koosolek 2. augustil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Koosolekut juhatab A. Vallner.

Protokolli kirjutab H. Kask.

Ilmunud oli 34 nõunikku: Ar. Vallner, Hans Roos, A. Leetsmann, Al. Palm, J. Januson, J. Lasn, J. Tõnisson, T. Kuusik, Chr. Arro, J. Kärner, Aug. Kohver, A. Kurrikoff, K. Ast, H. Reiman, Podrätshik, J. Raamot, H. Kruus, P. Johanson, J. Kalm, H. Pöhl, H. Riberg, F. Mikkelsaar, A. Veiler, Kask, J. Reintam, J. Temant, Piip, K. Saral, K. Päts, Masik, K. Baars, N. Köstner, M. Kiirats, A. Birk.

Päevakord.

1. 3-liikmelise komisjoni valimine Kurista sündmuste uurimise asjus.
2. Õigusteadlise komisjoni aruanne rahukohtu uuendamise asjus.
3. Piirikomisjoni liikme valimine.
4. Maavalitsuse ettepanekud kooli asjus.
5. Nõukogude võimkond ja juhtnöörid.

1. Valimised.

Komisjonisse Kurista sündmuste põhjalikuks uurimiseks valiti liikmeteks Karl Hansu p. Baars, Mart Jaani p. Kiirats, ja Villem Jaani p. Masik.

2. Rahukohtu uuendamise projekt.

Õigusteadlise komisjoni aruande rahukohtu uuendamise asjus kannab ette J. Temant.

Tähtsamad punktid on: 1. rahukohtukogud igasse maakonda kreposti jaoskondadega, 2. alla saja rubla nõudmise täitmist miilitsa läbi toimetada, 3. rahukohtu kompetents kuni 1000 rub. suuruse nõudmiseni, selle peale vaatamata, kas liikuv või liikumata varandus on.

Otsustati Peetrilinnas paluda kohtu uuendamise küsimuse arutamist seniks edasi lükata, kuni Maanõukogu poolt projekt lõpulikult välja töötatud ja esitaja saadetud on.

3. Valimised.

Piirikomisjoni viiendaks liikmeks valida soovitab J. Tõnisson Volrad Gustavi p. Mikkelsaari, kes ka valitud sai.

4. Kooli küsimus.

Kooli asjus teeb hariduse jaoskonna juhataja P. Pöld ettepanekud, mis järgmiselt vastu võetakse:

1. Rahvakooli direktorite ja inspektorite ametite ärakaotamise kohta: Et 30. märtsil kinnitatud Eestimaa Ajutise Valitsuse seaduse maksmapanemise määruste § 15 tähenduse järele rahvakooli direktorite ja inspektorite ametid ära kaotatakse, hariduse ministri ettepanekul tehtud Ajutise Valitsuse otsuse põhjal, siamaani aga sarnast Ajutise Valitsuse korraldust ilmunud ei ole, siis otsustab Maanõukogu kooliõppeaja alguse lähinemist silmas pidades, hariduse ministrit paluda, ajaviitmata sellekohase ettepaneku läbiviimiseks sammusid astuda. Hr. Mikkelsaari poolt ettepanud parandus: „mille juures rahvakoolide direktori valitsuskonna asjad maavalitsuse hariduse osakonnale üle antakse, inspektorite valitsuskonna asjad — maakonna koolivalitsusele“ — lükatakse tagasi.

Teine ettepanek võetakse vastu hr. Pätsi poolt tehtud parandusega järgmiselt:

Maanõukogu otsustab hariduse ministri ettepanna seadust läbiviia, mille järele senised õpekonna valitsused ära kaotatakse ja teatab ühtlasi ministriumile, et tema viibimata selle küsimuse selgitamisele asub, missugused õigused kuratooriumi võimukonnast tulevad Maanõukogu kätte üle anda.

Emakeelse õpetuse maksmapanemise kohta koolides võetakse vastu järgmised ettepanekud: Et juba eelolevaks õpeaastaks kindlustada laste loomulikku õigust oma emakeeles haridust saada, mille maksmapanekut Eestimaa rahvas rahutuma põnevusega ootab, ja ühtlasi Ajutise Valitsuse poolt deklareeritud rahvaste enesemääramise õiguse teostamisele tegelikult lähemale jõuda, otsustab Maanõukogu:

A. Haridusministrit paluda viibimata ettepanna Ajutisele Valitsusele välja kuulutada, et igale kodanikule õigus peab antama, kõikidel kooliastmetel omas emakeeles haridust saada, kusjuures rahvusliste vähemuste õigused peavad tarvilikult kaitstud ja riigikeele õppimise võimalus kindlustatud olema. Selles mõttes tuleb: 1) kohaliku rahvakooliseaduse sellekohane määrus (Seaduste Kogu XI a. § 3640) ajaviitmata vastavalt muuta. 2) Kooliõpetajate seminarides Tartus ja Rakveres ning rahvakooliõpetajate ettevalmistus-kursustel juba 1917/1918 õp. a. peale Eesti õpekeel sisseseada, või tarvilised krediidid uute sellekohaste õpeasutuste avamiseks määrata; 3) luba anda kõrgemates algkoolides ja keskkoolides kooliülevalpidajate, kuratooriumide, pädagoogiliste nõukogude

ja lastevanemate organisatsioonide äranägemisel emakeelist õpetust sisse seada, kas terves õpeasutuses, või ühe osa klassides, või sellekohaseid kõrvalklasse elusse kutsudes, kusjuures praegustel õpilastel võimalus peab antama ka venekeeles oma haridust lõpetada; 4) kõik kitsendused ära kaotada, mis keelavad emakeelseid erakooli kroonu ning kogukondliste asutuste abiraha ja õigusi saamast; 5) Tartu kooliõpetajate instituudis 1917/1918 õp. a. a) esimesel kursusel Eesti õpekeel maksma panna, et seda järk-järgult terves õpeasutuses läbi viia; 6) kõrgema algkooli kooliõpetajate lühikeseajalised ettevalmistuskursused Eesti keeles käima panna.

B. Kaubanduse ja Tööstuseministrile ette panna:

Kõikides tema võimukonda kuuluvates koolides emakeelse õpetuse põhjusemõtte teostamiseks kõik seaduslised takistused kõrvaldada, et võimalikuks saaks juba eeloleval õpeaastal kooliülevalpidajatel kuratoriumide, pädagoogika komiteede ja lastevanemate äranägemisel emakeelse õpetuse sisseseadmisele asuda, sellejuures praegustele õpilastele võimalust muretse-des oma haridust Vene keeles lõpetada.

C. Samasuguse ettepanekuga pöördia Põllutöoministri poole põllutöökoolide asjus.

Täidesaatmine antakse Maavalitsuse kätte.

5. Maanõukogude võimkond ja juhtnõörid.

Neljas päevakorra punkt lükatakse edasi järgmiseks istumiseks.

6. Kubermangu komissari valimise küsimus.

Hr. Vallner annab aru komissari valimise küsimuse asjus. Seltskondliste organisatsioonide asemikkude koosolek 26. VII s. a. ei jõudnud oma läbirääkimistel mitte lõpulikule otsusele komissari kandidaadi ülesseadmise asjus ja otsustas seda Maanõukogu hooleks anda. Vallner teeb ettepaneku komissari kandidaadi ülesseadmist edasi lükata, kuni Maanõukogu linnade asemikkude läbi lõpulikult täiendatud on.

Seda ettepanekut toetab Raamot ja

Päts. Ettepanek võetakse Maanõukogu poolt vastu.

7. Emissaride küsimus.

J. Raamot toonitab, et koosolek, mis täna emissaride ja Maavalitsuse liikmete vahel ühiselt pidi olema, pidamata jäi, ja teeb ettepaneku, õige pea uuesti see koosolek kokku kutsuda, sest ametkondade ülevõtmisega kubermangu valitsuselt ja rüütelnõukonnalt ruttama peab.

Piip teeb täienduse, et Maavalitsus ühes emissaridega võtab vastu.

Birk: Maavalitsus võtab vastu üksi, omal vastutusel, kuid kutsub emissarid kui asjatundjad juurde.

Võetakse A. Birk'i ettepanek vastu.

8. J. Tõnisson'i isiklik seletus.

J. Tõnisson kannab ette isiklise seletuse üleilases „Päevalehes“ ilmunud teate üle, kus seisab, et Tõnisson ennast Maanõukogu eestseisusele erapooletuna ülesannud on, ja protesteerib seesuguse võllanälja vastu. Niisama protesteerib tema selle vastu, et esimees „Päevalehe“ väljalõike ühes aine seletusega koosoleku ruumi üles pani. A. Vallner seletab, et küsimus on isiklik ja tema vastu sihitud, sellepärast annab ta oma teguviisi üle aru. Peale selle kui hrad Lasn ja Saral olid esimehe teguviisi hukka mõistnud, ja koosolek rahutuks muutus, võtab juhataja sõna ja ütleb, et seesuguse tähtsusetu ja lapseliku küsimuse arutamine pole peakoosoleku kohane ja tema ei leia oma au vääriliseks säherdust koosolekut juhatada. Ast protesteerib sotsialistilise bloki nimel, et üleüldisel koosolekul isiklike arveid õiendatakse, mis ainult Vilms'i ja Tõnisson isiklik asi on, ja lahkub osa blokiga koosolekult.

9. Koosoleku lõpetamine.

Vallner ei leia mitte võimaliku olema koosolekut edasi juhatada ja lõpetab omavoliliselt koosoleku.

J. Vilms (*allkiri*).

Ar. Vallner (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).